

Comentarii si completari la lucrarea *Cartierul Fabric in anii 1920 – 1940*

de Annie Hammer

E foarte frumos tot ansamblul de informatii, articole, povestiri si comentarii.

Felicitari. Citesc cu mare placere.

Exceptional textul lui Annie Hammer despre prezenta evreiasca in cartierul Fabric.

E o marturie pe care n-am vazut-o nicaieri pina acum si care ma intereseaza pentru studiile mele de istoria evreilor din Timisoara.

Victor Neumann, istoric, profesor la Universitatea de Vest Timisoara

Draga Geta, recunosc ca am fost profund impresionata de aceasta harta a cartierului Fabric din Timisoara, unde am vietuit din anul 1928 (aveam 2 ani) pana in anul 1968 cand ne-am mutat la Bucuresti. Toate firmele si proprietarii lor imi erau cunoscuti nemaivorbind ca si pravalia noastra figureaza intre magazinele din Fabric. Iti poti imagina ca intoarcerea mea in timp si in spatiul bine cunoscut mie m-a impresionat mult si m-a bucurat in acelasi timp. Mi-am revazut in gand prietenii mei buni si strazile pe care ne plimbam si ne povesteam secretele varstei si poate si barfele legate de colegii nostri care nu erau de fata. Ii multumesc mult lui Kincs Anni (pe care am cunoscut-o bine atat pe ea cat si pravalia lor) si apreciez ca si-a putut pastra in memorie si poate chiar si in scris acele timpuri de care ne face placere sa ne reamintim si in aceasta epoca grea pe care o traversam cu totii. Ne-a adus nostalgia timpurilor de demult, pe care eram in pericol sa le uitam.

Rolla Laszlo (Musafia)

Lucrarea lui Annie e atat de exhaustiva incat nu prea avem de completat, doar cu doua anecdote:

Daca cineva iti deranja panorama, ii spuneai :

Tatal tau nu a fost Adler, ca nu esti transparent ca sticla !

Sau

Du-te de te spanzura cu sfoara lui Singer !

In continuarea strazii Abrud a fost un loc viran, Frank mezö, unde baietii isi petreceau ziua cu fotbal, Popper Fredi si Robi, Hecht Tibi, Weisz Lulu si cati alti baieti de la Zsidlic.

Iudit si Duci Cohen

Fabrica de piele Orion pe Str. Penes Curcanul apartinea lui Mezei Feinblatt-Havas, Fabrica de piele Defra (Dezideriu Frank) apartinea lui Dezso si Jenő Frank (ultimul a fost bunicul meu) pe str. Maresal Jofre.

Vila de pe str Simion Barnutiu (inainte de Biserica Ortodoxa) a apartinut pana in 1951 lui Frank Jenő (bunicul meu), nationalizata si apoi transformata in scoala, azi casa particulara.

Casa familiei Weisz pe Kogalniceanu 13, nationalizata si demolata in 1975 pentru extinderea fabricii Ocsko Terezia, etc...

Toate acestea in Fabric, de alte cartiere nu vorbesc pt. ca si acolo familiile Mezei, Weisz si Frank au detinut o multime de case (printre altele cladirea unde este restaurantul Elite in Josefin a apartinut intre anii 1920-1933 bunicului meu). Vila in Elisabetin a parintilor mei ne-a apartinut pana la plecarea noastra in 1976. Dupa cate imi amintesc, fabrica de piele Schlosser a apartinut o perioada de timp bunicului meu fiind vanduta in criza 1929-33.

Dupa aceasta bunicul a detinut cea mai mare pravalie de pielarie en-gros pe strada Eugen de Savoya in cetate.

Janos Mezei

Am parasit Timisoara in anul 1958 si atunci Piata Traian era inca asfaltat si nu era parc cum e azi. Numele strazilor : spre rasarit str. Maresal Jofre, spre apus era Piata Coronini unde si astazi este biserica si strada 3 august, spre nord strada Dacilor iar spre sud strada Stefan cel Mare unde este si azi fabrica de bere.

Vreau sa adaug ca langa fabrica de bere a fost fabrica de otzet a familiei Hirsch. Fiul domnului Hirsch era Laci Arie, fost coleg de clasa si prieten bun cu mine. Familia Hirsch a emigrat in Israel inca in anul 1950 si Laci a fost subofiter in tzahal. Dupa vreo 20 de ani el a emigrat in Germania unde a lucrat ca maseur medical pana la pensie. A murit nu demult in luna iulie in cancer. Avea 85 de ani z.l.

Langa pravalia noastra a fost pravalia familiei Revesz cu aparate de radio ; au emigrat tot in jurul anului 1950. In cladirea unde era pravalia noastra a fost si o mica fabrica de marmelada a familiei Epstein. De asemenea au emigrat in jurul anului 1950.

Simt nevoia sa amintesc cruzimea guvernului comunist care in anul 1949 a dizolvat si interzis activitatea tuturor organizatiilor sioniste si de-abia dupa 1-2 ani au inceput sa dea certificate la evrei sa poata parasi Romania, desigur intai la comunisti iar dupa aceea au dat certificate numai la o parte din familie ca sa le opreasca sa paraseasca Romania. Astfel bunica mea a primit singura pasaport in anul 1950. Parintii mei in anul 1952. Eu si cu sora mea in anul 1958. Fata familiei Epstein, fata tanara, a ramas in tara singura caci parintii au emigrat, iar ea a locuit la vecinii evrei inca ani de zile pana cand a primit pasaportul. Epstein Agi desigur astazi este pensionara si traieste intr-un "Bet-Avot" (camin de batrani) in Haifa.

Va doresc si eu "Shana Tova umeusheret" si multa sanatate.

Shlomo- Anti Katz